

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1571. Soc. 32.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

sexto quoque in Academia facello; quartis in templo Misericordiae; praeterea Dominicis in templo Cathedrali, ac tribus Monialium cœnobiiis. Undique centesimus operæ fructus respondit. Novem aut decem meretrices è lupanari ad honestam vitam ope nostrorum traductæ.

Miffio Scalabi,

23. E Domo Professæ, Archiepiscopo petente, missio sacra habita Scalabi. Eo sacerdos profectus magis parendi causâ, quàm fructus spe. Nam apud Scalabitanos invaluerat opinio dominari soli siccitatem, ex quo nostri adierant illud oppidum. Propterea fovebant animos parùm amicos, & benevolos. Sua Patrem existimatio fefellit. Receptus in nosocomium cum socio, ubi cœpit Verbum DEI seminare, ingens ad eum audiendum concursus, ingens fuit Confessionum numerus, singularis morum mutatio, & amor in nostros. Avidè Senatus ab Archiepiscopo postulavit Collegii fundationem; ad eam juvandam obtulit in singulos annos ducenta regalium areorum millia. Sed pro eo tempore non obtenta fundatio.

Tirones redeunt in Dommum Professam.
Pœnitentiarum Romæ.

24. Dommus Professæ Ulyssiponenfis, quæ propter anni superioris sævientem pestilentiam justo carebat numero, rursus suis incolis frequentata. Accesserunt Eborâ & Conimbricâ tirones, qui absterant ejusdem pestis causâ. Hi præsertim sustinebant pensum chori. Mense Majo cœpit Societas moderari tribunalia confessionum templi Vaticanæ Romæ; id jubente Pontifice Pio V. Pœnitentiarum vocant hos sacerdotes. Non reperi, qui Lusitanus fuerit primus.

Mortuus Franciscus Bernardus.

25. Angræ 14. Novembris iter suscepit æternum Franciscus Bernardus Coadjutor adhuc tiro, sed multæ virtutis, cum primis modestiæ, humilitatis, & obedientiæ, atque ab omnibus vir sanctus habebatur. In urbe Portuensi 21.

Henricus Nunius Gouvea.

Martii vitæ metam attingit vir sanctus Henricus Nunius Gouvea, domo Fayalensis apud insulas Assorum, sive Tertias. In Portu duxit uxorem Beatricem Madureiram parem sibi nobilitate. Ex ea suscepit quatuor filios, tres donavit Societati, quartus se mancipavit PP. Capuccinis. Filia sanctimonialibus adscriptæ. Henricus concionibus Francisci Stradæ, ut dictum suo loco, permotus, instituit genus vitæ sanctissimum. Ille S. Franciscum Borgiam domi suæ meruit hospitium. Ædium partem donavit ad ponenda initia Collegii. Dum vixit, nihil æquè curavit, atque virtutum incrementa. Ex facultate S. Francisci Borgiæ, atque conjugis suæ in morbo supremo emisit Societatis vota. Præcivit mortis horam, prædixitque uxori annum, ac diem mortis, quæ fuit eadem divo Benedicto sacrata, in qua Henricus animam efflavit.

Annus 1571. Soc. 32.

I.

Conventus Provinciarum.

NOVUS Provincialis Georgius Serranus mense Januario Professos Conimbricam vocavit habiturus Provinciarum Comitiam ad eligendum Procuratorem solitum Romam mitti singulis trienniis. Suffragati sunt Marco Georgio. Ex urbe rediens in Lusitaniam, Madriti cœpit tentari febribus: non ideo, ut res poscebat, substitit curandus; sed itinere continuato adventavit Eboram. Quatuor Medici artem Machaoniam incassum fatigaverant in opere ferenda attrita valetudini; nam 10. Decembris piissimè expiravit. Natus Nogueiræ diœcesis Conimbricensis. Quæ litteris, quæ virtutibus plurimum exornavit scholas & Provinciam in initiis suis. Humillimus, supra quàm dici potest, non occultabat natales suos, & parentem fabrum cæmentarium. Ob studium se demittendi recusavit Eboensis Academiae & Collegii Rectoratum. Composuit aureum libellum de doctrina Christiani, qui omnium puerorum manu volutatur. Et dies obitus, & annus juxta hunc locum debent corrigi in *Anno Glorioso*.

Mortuus P. Marcus Georgius.

S. Franc. Borgia venit in Lusitaniam cum Legato Pontificis.

2. Magnum solatium Provinciarum hoc anno attulit conspectus optimi Parentis sui, ac Generalis Francisci Borgiæ. Nam Pius Pontifex, ut colligaret communi fœdere Christianos Reges adversus Turcam, misit nepotem suum Cardinalem Alexandrinum ad Reges Galliarum, Hispaniarum, & Lusitaniarum, cui negotiorum participem adjunxit Franciscum Borgiam. Regis nomine Constantinus olim

olim Pro-rex Indiæ Legatum Pontificium expectavit in regni confinio. Cardinalis Infans misit Provinciale nostrum cum Leone Henriquo ad Estremotium Generalis excipiendi gratiâ, qui itinere unius diei Legatum antecedebat.

3. Novembris 27. Eborense Collegium ingressus est Borgia. Eâdem die exhortationem habuit ad socios. Postridie profectus Ulyssiponem: ad habitationem usus Collegio ob comoditates negotiorum cum Legato. Vix multis precibus adepti Domus Professæ incolæ, ut apud eos nocte, ac die moraretur. Socios hic pariter exhortatus est. Rebus confectis, eâdem viâ reversus Eboram, ipso adventûs vespere lustravit gymnasia, die sequenti profectus; nec enim Legatus diutiùs sinebat morari.

4. Legatum Academia excepit hoc modo: Ad palatium Archiepiscopi, ubi hospitatus, iverunt Academici uno corpore in agmen distributi, ac secum deduxere. Ad januam atrii surgebant theatra duo, ex altero Lusitania, ex altero Academia Legatum consalutarunt elegantibus versibus. Ad ostium templi Fides & Religio pari cultu allocutæ. Deinde ingrediente templum (nunc est Academiæ princeps aula) dixit è suggesto Marcellus Rochia primarius Rhetoricæ Professor plausu sequente.

5. Præter nostrorum solatium, id utilitatis habuit adventus Francisci Borgia, quod suis inspexit oculos, quàm vani fuerint sermones per Europam sparsi contra nostros homines, qui in aula versabantur: eorum enim rara virtus & prudentia temperabat multa inter Regem, Reginam aviam, & Cardinalem. Nam Rex postquam clavum regni suscepit, inconsultâ Reginâ multa disponebat: idcirco illa in Castellam cogitavit secedere. Præterea quod Rex conjugio se non illigaret, nihil erat culpæ in Ludovico Confessario, ut imperitè, vel malignè vulgaverant aliqui rebus & honori Societatis infensi. Pontifici porrò erat probata nostrorum integritas, & sana mens in rebus agendis.

6. Quanquam & Borgia est inspecta Patrum innocentia; tamen desideravit eos amovere ab palatii commercio. Id minùs difficile cum Regina Confessario; nam ipsa Borgia roganti annuit: idcirco illum secum Ulyssipone ductum præposuit Rectorem Collegio Eborensi, quod Michaël Turrianus summâ integritate gubernavit. Ludovicus Gonsalvius, renitente Rege, amoveri non potuit, quamvis exosus ita aulam, ut petiverit ad Indiam, aut Brasiliam mitti.

7. Patres ipsi considerantes, quàm obnoxia calumniis id temporis esset Societas, in conventu Provinciæ post mortem Borgiae quasiverunt; an non oporteret Regis, & Cardinalis confessarios muneribus exui, cum ad vitandas detractiones, tum ad declinandam postulantium importunitatem, qui religiosæ quieti magnopere incommodant? Responsum, non convenire; potiùs gratias DEO habendas, quod eorum virtus, & prudentia foret bono communi tam utilis: non curandos inanes imprudentum, & vulgi sermones. Reliquit Borgia Provinciæ Visitatorem Didacum Mironem, Lusitaniæ Assistentem, instructum documentis lenitate plenis ad vitandas querelas de nimio moderantis rigore.

8. Et præsens annus non abùmili martyrio claruit, atque præteritus. Pars felicissimæ cohortis ab Ignatio Azebedio in Brasiliam deductæ, cum P. Petro Diasio Christo ab hæreticis immolata 13. Septembris ad insulas Fortunatas ab Joanne Cadavilio Rupellensi hæretico. Quatuordecim erant focii, & P. Diasius Superior. Duo in mare provoluti enatarunt. Alius cum horreret sævitiam in focios exercitam, togam Societatis exuens se miscuit turbæ; sed gloriosam martyrii coronam è manibus fugientem vidit, & mortem non effugit.

9. Octo se receperunt ad Indos cum Antonio Noronio Pro-rege, facer- dotes duo Dominicus Cardozus Doctor Theologus, & Fernandus Navarrus: Balthasar Lopiùs, Emmanuel Paiva, Lazarus Lopiùs, Hieronymus Coelius, scholastici; Fulgentius Freirius, & Balthasar Araujus, Coadjutores. Prope æquatorrem, morbis furentibus, nostri devovère se curandis infirmis. In eo charitatis obsequio posuerunt animas P. Dominicus Cardozus 7. Maji, & Hieronymus Coelius. Obivère pariter P. Fernandus Navarrus, & Fulgentius Freirius, qui

Rex favet
conversioni.

captivus fuerat apud Cairum, & peste infectis Ulyssipone servierat. Tulerant plurimas immunitates à Rege concessas ad propagandam fidem perutiles, videlicet: ne amplexi veram fidem primis 15. annis solverent decimas, & primitias: ut naves ethnicorum Regum, qui faverent fidei nostræ, possent in mari Indico sua commercia exercere libero comœatu: ne Lusitani Japonas emerent, ac tanquam mancipia venderent.

Missiones.

10. Supra viginti per regnum habitæ missiones. Antonius Monferrasius, qui operam sanè egregiam impenderat infectis peste, transiens in Africam excoluit Mazagoniam. Sacerdotem unum in monasterio Passo de Soufa concionantem, unde prodibat ad oppidum Arrifanam, conati occidere perversi homines: dum redeunti in cœnobium insidiantur, horridâ tempestate exortâ sibi persuasere adversus se armari Cœlum, confusione ac metu perterriti recesserunt in domos suas; sacerdos verò, cùm videret commoveri populum, supplicationem instituit Deo placando.

Missio navalis
Ignatii Martini.

11. Dum naves regiæ ad arcendos piratas in altum provehuntur, Joannes Mendossa summus earum Præfectus noluit vela solvere, nisi darentur Societatis homines. Illa cura demandata Ignatio Martinio, cui etiam injuncta est visitatio Angrensis Collegii. Multùm in ea navali expeditione sudavit Ignatius. Plurimas composuit rixas. Arsere morbi: ipse cum socio coadjutore unicum miseræ turbæ perflugium: ille medicus, cùm alius non esset. Porò instituit lectionem spheræ cœlestis ad Nobilium animos honestè occupandos. Angræ reperit Petrum Diasium cum sociis, qui tanto maris tædio, & tot fessis erroribus cogitabat Lusitaniâ; at suasionem Ignatii rursus Brasiliam aggressus iter, & Martyrio illustratus est. Ignatius in reditu nimio labore prostratus decumbat. Ludovicus Gonçalvius Camera Regis Confessarius considerans, quantum virum in Ignatio perderet Societas, ab ægri latere non recessit.

Res Domus
Professæ.

12. Domus Professæ in suis ministeriis edidit continuata exempla. Illorum Patrum piis industriis nupsere quatuor supra quadraginta orphanæ, singulis competente dote per nostros procuratâ. Cùm ex aliis regni carceribus venissent tercentum ad triremes damnati, morbis correpti atrocibus, carceres immenso horrore compleverunt. Nihil charitatis omissum à nostris, ut miseris consuleretur. Agebat carcerem Procuratorem P. Andreas Penia Hispanus, vir indefessæ charitatis. Se conjiciebat in pericula, ubi opus erat. Inter ducentos ægrotos versabatur, humi sedens, ut ipsorum expiaret animas. Eadem, quæ cæteros, Andream febris implicuit. Mirabilis conscientiæ pax abegerat timorem è vita migrandi. In ejus ore nonnisi verba pia; quibus etiam identidem se excitabat ad memoriam Christi Domini patientis. Singularibus obsequiis profecutus est sacrosanctam Eucharistiam: ob id creditum mortem ipsi concessam die Jovis majoris hebdomadæ.

Achatius
Teixeira.

13. Ibidem calendis Augusti vitâ defecit Achatius Teixeira Brigantinus. Ex vomitu sanguinis orta febris lenta paulatim illum consumpserat. Sub mortis horam prætulit vultum hilarem, tanquam qui nihil magis, quam mori optaret.

Hæretici
Conversio.

14. Leo Henriquius obstinatissimum reduxit hæreticum damnatum flammis. Patria erat Conimbricensis: studebat Juri Pontificio: dum legeret libros Catholicos impugnantes Lutheri & Calvinii errores, hausit venenum ex antidotis; nam captus hæreticorum argumentis, eis mentem subdidit, adhæsitque firmiter. Dolebant omnes, quòd homo Lusitanus sine face alterius sanguinis, sed daret præcipitem. Multi de nostris aggressi expugnare, sed irritò conatu. Suscepit negotium Leo Henriquius. A quinta ad undecimam noctis horam luctatus est in discutiendis miseri tenebris. Opitulante DEO, sic convicit, ut errores posuerit. In ipso theatro actus fidei suos coram omnibus detestatus erores, obiit multis animi sincerè dolentis signis.

Catechesis
explicatio.

15. Conimbricæ diebus festis prodiderunt ad vicinas paræcias rudimenta fidei imbuendas quadraginta aut amplius paria. Injunctum omnibus, viverent cibis

cibus mendicatis, xenia, vel hospitia oblata non acciperent. Sic nocte domum se referebant instar apum onustarum dulcibus sui laboris fructibus. Eboræ non dissimilis fervor. Dominicis ac festis diebus Quadragesimæ de Collegio bini ad viginti stationes egrediebantur fidei mysteria in Eboresi agro tradituri.

16. In Eboresi Academia Doctoris gradu insignitus Ludovicus Molina, illius Academiae, & universæ Societatis lumen fulgentissimum, cœpitque moderari secundam Theologiæ cathedram, cui hæcenus ceu Professor extra ordinem præerat. Impetratâ facultate à Cardinali, muratur scholarum apertio ad calendas Octobres. Hucusque fiebat 9. Septembris. Similiter mutata vacatio initia, fieri solita Julii die octavâ. Hunc morem securæ postea Comimbrienses, & Ulyssiponenses scholæ, & aliæ per totam Provinciam eundem tenent, magisque congruus videtur.

Ludovicus Molina fit Doctor, & Professor.

Mutatur apertio scholarum.

17. Portuense Collegium carebat scholis, obibat solùm exercitia Professæ Domûs. Urbem fame premente, nostri Regem & Cardinalem edocuerunt annonæ penuriam, ut pauperum, & plebis consuleretur necessitati. Actutum misère piissimi Principes magnam vim tritici, & cruciatorum duo millia. Brigantinum Collegium fovebat iteratis subsidiis Antonius Pinerius Mirandensis Episcopus. Sæpe in templo nostro pro concione dixit. Hoc anno ædificavit aulas duas, alteram pro studiosis scientiæ moralis, alteram pro pueris alphabeticis. Scholasticis disperfit præmia in certamine litterario, quibus prælusit ecloga.

In Portu. no. strorum charitas.

Collegium Brigantinum.

18. Bracharæ sexcenti scholares numerati: florebant studia. Nihil æquè ac suum Collegium Fundator, Pater optimus, curaverat. Quæ majoris fuere momenti, nostris committebat expedienda. Si quos Abbates in lustratione diocesis reperit animæ suæ oblitos, ad Collegium miserat, ut eos dirigerent. Ad opus ædificii dabat singulis annis quadraginta supra ducenta regalium æreorum millia. Rex Sebastianus ad idem promovendum ducenta millia donavit.

Res Bracharæ.

Annus 1572. Soc. 33.

I.

Majo mense anni labentis mortalibus rebus exemptus est sanctissimus Pontifex Pius V. à quo Societas nostra plurima acceperat beneficia. In eo non placuit, quòd abolita voluerit nonnulla de Societatis Instituto, ut supra dictum, videlicet imperando chorum in Domibus Professis, & prohibendo nondum professis ascensum ad sacros ordines. Verùm ejus successor Gregorius XIII. quo nullus Pontificum usque ad nostra tempora magis amavit Societatem, suæ integritati restituit nostras Constitutiones, & antiquavit Pii mandata.

Tollitur Chorus, & obex circa ordines.

2. Cùm Pontifex obivit, adhuc Borgia Romam non advenerat. Eum afflicta valetudo retardavit. Septembri mense Romam ingressus morti proximus; nam ejus mensis die postremâ parùm ante, vel post noctem mediam, Deo reddidit animam ornatissimam virtutibus, ob quas hodie in altaribus colitur ab universa Ecclesia. Multùm illi debent Societatis incrementa, multùm nostra Lusitana Provincia, quam toties suâ præsentia consolatus, cuiusque fuit secundus Assistent. Domus Professæ Ulyssiponensis, Collegia Portuense, Bracharense, & Brigantinum, ipsius ex parte foundationes dici possunt. Ejus loco, dum fuit interregnum, gubernavit Joannes Polancus.

Moritur S. Franciscus Borgia.

3. Sanctissimo parenti adjungo filios. In Domo Professæ 11. Januarii vitâ functus est P. Antonius Soarius Coadjutor spiritualis è senioribus Provinciæ. Servierat infectis peste. Ad nostra ministeria vix alius indefessior die, ac nocte. Erupit illi carbunculus atrocissimus in collo. Dirisimas curationes tulit invictâ patientiâ, nullo tamen adjuvante remedio. Communem amorem prodidit externorum planctus, cadavere Ecclesiæ illato.

P. Antonius Soarius.

4. Ibi-